

1971

A

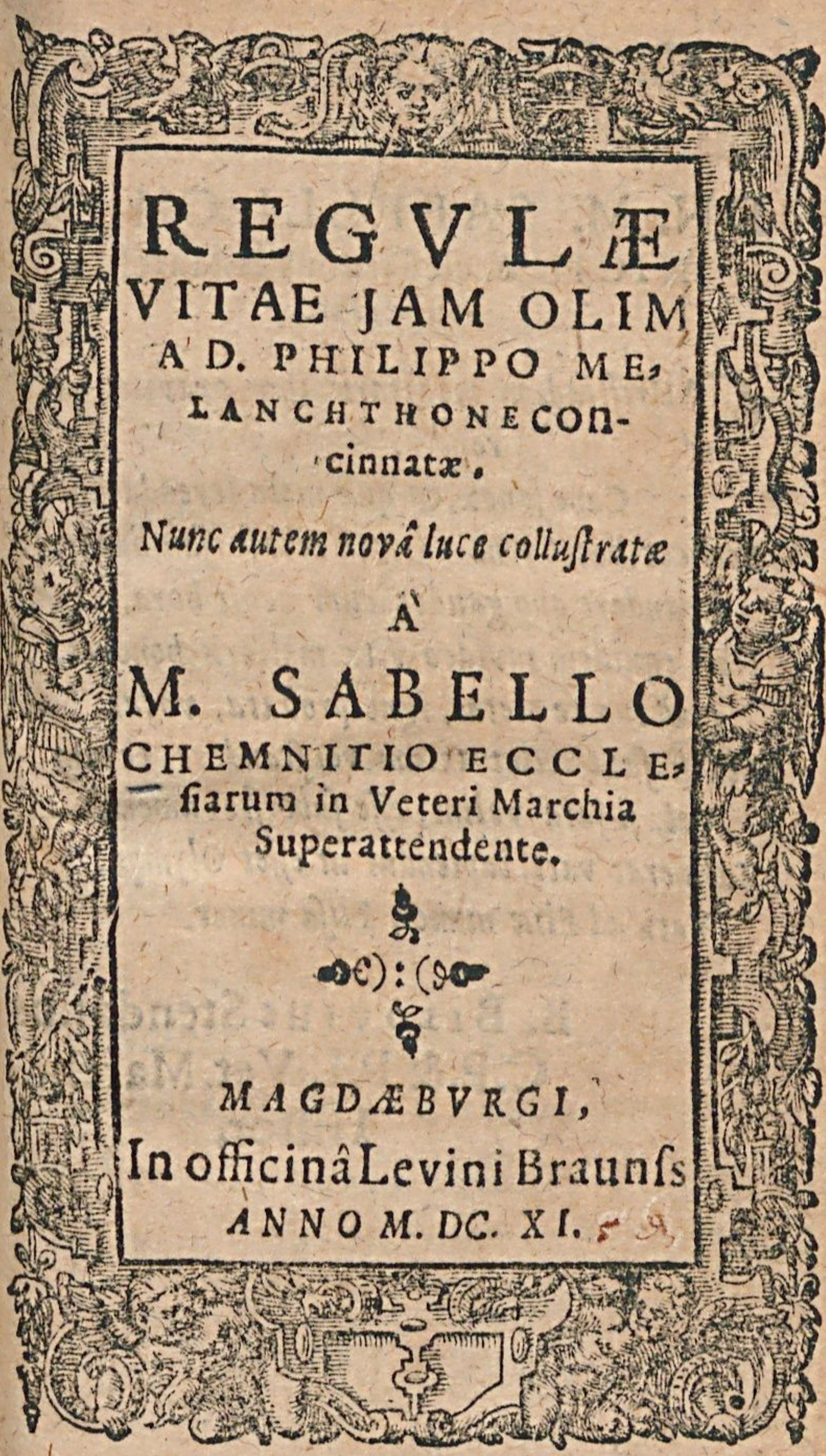
6153

Iesu Gloria Laus Misset
Anno

IOACHIMVS GERHARDVS

REGVLÆ
VITAE JAM OLIM
A D. PHILIPPO ME-
LANCHTHONE CON-
cinnatæ.

Nunc autem novâ luce collustratæ

À

M. SABELLO
CHEMNITIO ECCLĒ-
fiarum in Veteri Marchia
Superattendente.

MAGDÆBURGI,
In officinâ Levini Braunfs
ANNO M. DC. XI.

*In Regulas vite Rev. &
Cl. Viri,*

**DN. M. SABELLI CHEM-
NICII, Ecclesiarum Vet. March.
Superint.**

C*hristiadi[m] meditaris iter gravitate ve-
renda,*

*Cane senex, & quæ meta terenda, doces.
Scilicet hoc Cycni carmen tibi forsân habetur,
Scandere quo gaudes, cum venit hora, polum.
Non equidem invideo vitæ melioris honores,
Quò tua te pietas, igne probata, vocat.
Sed si fata velint tecum vel scandere, tecum
Vel, si fata velint, esse superstes amem.
Talis erat vati, capiendus ut esset Olympo,
Vatis ad Eliæ numen Elisa minor.*

**B. BILOVIUS Stendalius
C.P. & P.L. Vet. March.
Histor.**

PRAEFATIVN CVLA
DE VITA DOMINI
PHILIPPI MELANCHTHONIS
ab ipso Autore, Discipulo tanti
viri, praemissa.

AD alia mala, quae
iusto DE Iudicio,
propter peccata no-
stra, nobis infligun-
tur, quibus cum
adhuc conflictamur, etiam hoc accedit,
quod ex nostro numero non
pauci capitis & pectoris dolore,
alij gravius, alij levius, sunt ex-
cruciati. Incepit hoc malum su-
periori aetate, & initio unum atq;
alterum, paulò post verò longius
serpens, se diffudit, & plurimos
corripuit, & quamvis pauci hoc

A 2   more

morbo sint mortui, tamen multo-
rum vires ita debilitavit, ut ne-
nunc quidem, tam longo tempore
post, penitus confirmati pristinam
valetudinem recuperaverint.

Duravit hoc malum per totum
autumnum, & tandem etiam do-
mesticos meos invasit, qui cum
Deo miserescente eluctati conua-
luissent, & ego omni periculo iam
me defunctum arbitrarer, ecce, su-
bito eodem morbo opprimor.

Quam periculosè verò ægrotas-
verim, nihil attinet nunc comme-
morare, multi certè de meâ salute
desperârunt, & omnem spem recu-
perandæ sanitatis præciderunt.

Verùm Filius Dei mediator &
summus Sacerdos Dominus noster
Iesus

Iesus Christus æternum patrem pro
me precatus est cuius deprecationi
vitam & salutem meam acceptam
refero. Grato etiam animo agno-
sco piam meorum auditorum &
Ministrorum Evangelij, cum in
hac civitate, tum multis in locis
Veteris Marchiæ de me sollicitudi-
nem, quibus etsi semper obligatus
fui, tamen curâ, sollicitudine &
precibus suis multò quàm antè me
sibi arctius devinxerunt.

Tanta autem vis morbi fuit, ut
me vix agrèque recolligere possim:
Pedes suum officium nondum fa-
ciunt, & ad morbi reliquias acce-
dunt novæ tentationes Idcirco a-
mici mei, autores mihi fuerunt, ut
domi me continerem, nec prius pe-

A. 3.

dem.

dem inde efferrem, & in publicum
prodirem, quam me prorsus resti-
tutum, & confirmatum sentirem.
Quos ego amicissimè monentes au-
divi.

In hoc meo ocio, ne tempus pe-
risset, reuocaui mihi in memoriam
salutares Domini Philippi Me-
lanchthonis Regulas, quas adole-
scens in Academia VVitebergensi
ab eo didiceram, easq; subcisiuis
operis addita breui explicatione
scripto sum complexus. Quas etiam
nunc alijs communicandas esse iu-
dicavi.

Antequam autem ad rem ipsam
accedo, pauca de Domino Philippo
Melanchthone dicam, & statum
Academiae VVitebergensis, qualem

eo

eo tempore offendi, breviter expo-
nam.

Cum attigissem annum ætatis
decimum sextum, missus sum à pa-
rentibus meis Magdeburgam &
traditus in disciplinam Domino
Iohanni Bleichrodio, cuius viri in-
tegritas, fides & diligentia, cum
summa eruditione coniuncta testi-
monium nostrum non desiderat:
laudabitur enim ille vir tam diu,
dum Schola Magdeburgensis ma-
nebit. Ab hoc igitur cum biennium
eius domesticus & condictor fuis-
sem, rectè institutus, veni in Aca-
demiam VVitebergensem Anno
Christi 1550. ineunte Vere, sta-
tim post mortem Doctoris Iohan-
nis Bugenhagij Pomerani, quem
Domi-

Dominus Philippus in numero Evangelistarum reponere solebat, quorum in Epistolâ ad Ephesios capite 4. fit mentio. In Primitiva enim Ecclesiâ dicti sunt Evangelistæ, qui missi sunt, ut alibi Ecclesias constituerent. Vt Acto. 8. cum Samaria doctrinam Evangelij recepisset, eiusq; rei fama ad Apostolos, qui erant Hierosolymis peruenisset, missi sunt Petrus & Iohannes, ut conuersos plenius erudirent, & manus imponerent. Hi igitur duo Apostoli in illâ legatione munere Evangelistarum funguntur. Talis fuit Pantænus lector Scholæ Alexandrinæ qui multas in Oriente Ecclesias visitauit, ut scribit Eusebius libro 5. cap. 10. Talis re vera etiam

ra etiam fuit Doctor Iohannes Bü-
genbadius Pomeranus: cum enim
in initio, repurgationis doctrinæ
factæ à Luthero, multiplex multis
in locis esset confusio, & impij &
superstitiosi cultus veris permixti
essent, hic vir ab Ecclesiâ VVite-
bergenfi, missus in Daniâ, Pome-
raniâ, maritimis & alijs ciuitati-
bus Ecclesias constituit, impios &
superstitiosos cultus sustulit, Sti-
pendia Ministris Ecclesiæ, & præ-
ceptoribus in Scholis, decreuit, &
ordinem in Ceremonijs Ecclesiasti-
cis, quo adhuc multis in locis utun-
tur, præscripsit. Post huius viri
mortem, ut dixi, cum is paucis
diebus antè honorificâ sepultura
affectus esset, veni in Academiam

Witebergensem, cum essem adoles-
scens annorum octodecim.

Erant eo tempore in omnibus
facultatibus viri præstantissimi.
In Iuridica facultate dignitate &
autoritate florebat Doct̃or Ioachi-
mus à Beust, vir Nobilitate virtute
& doctrina præstantissimus, de quo
viro non immerito dubitatur, iuris
ne civilis an vero diuini fuerit sciẽ-
tior. Huic adiunct̃o erat Doct̃or Io-
hannes Schneidevvein, cuius erudi-
tissimi commẽtarij extant in Insti-
tutiones Iuris, qui sunt in manibus
studiosæ inventutis. Quod opus, ut
Poëtæ verbis utar, Non poterit
ferrum, nec edax abolere vetustas.

Græcæ linguae Professor erat
Vitus Vansenius senior Medicæ
faculta-

facultatis Doctor, utriusq; lingue
peritissimus, qui Thucydidem è
Græco in Latinum felicissimè
conuertit cuius ex lingua melle
dulcior fluebat oratio qui miscens
utile dulci officio suo præclarissi-
mè fungebatur. Mitto reliquos,
in omni disciplinarum genere ex-
cellentissimos viros: ad Dominum
Philippum Melanchthonem enim
nostra festinat oratio. De quo viro
non dubia sed certa, non ab alijs au-
dita, sed à me visa, cognita & penitè
perspecta commemorabo. Dies nul-
lus erat, quin ille nos publicè doce-
ret. Diebus Lune & Martis præ-
cepta Dialectices exemplis declara-
bat, eorumq; usum monstrabat. Ar-
gumenta Pontificiorum, quibus

Primum Romani Pontificis & multiplicem Idolomaliā stabiliorē conantur, recitabat, eaq̄ ad Regulas Dialecticas exigebat, & monstrata falsitate, firmis & immotis Sacrae Scripturae, & purioris Antiquitatis testimonijs refutabat. Erat ille labor iucundissimus iuxta atq̄ utilissimus: pauci enim ante ea tempora reperiebantur, qui praecipua intelligerent, quibus lux quaedam oborta est, ut ea intelligere, & ad salutarem usum transferre possent. Nec tantum ex Theologia, verumetiam ex mediā Philosophiā, & totā antiquitate depromptis exemplis utebatur.

Diebus Mercurij & Saturni in
Chro-

Chronico suo continuando strenua
versabatur. Quod opus institutum
utinam, iterum utinam, absolueret,
potuisset, verum morte praeventus,
imperfectum illud reliquit: ad tem-
pora enim Caroli Magni tantum
peruenit. Quae à Doctore Casparo
Peucero genero Philippi addita
sunt, haud quidem illa sunt con-
temnenda, veruntamen breuitatem
& perspicuitatem Philippicam non
habent.

Die Mercurij etiam tempore
Pomeridiano Philosophiam Mo-
ralem profitebatur. Dies Iouis &
Veneris Professioni Theologicae e-
rant deputati, Dominicis & Festis
diebus Evangelia explicabat. In
omnibus autem lectionibus incre-

dibilis omnium rerum erat varietas: aptissimè enim, Philosophica, Medica, Iuridica, Historica etiam aspergebat, quibus mirificè capiebamur, ut nunquam tædium nobis obreperet, sed hora opinione citius elaberetur.

Præcipuè verò in explicatione vocabulorum plurimum studij atque operæ ponebat, nosque suo exemplo ad fontes inquirendos exuscitabat. Magnum quiddam, inquit est, scire fontes, & addebat: Ego parum scio, tamen nollem accipere Regnum, & eius rei cognitionem amittere. Extenuabat suam scientiam more omnium doctorum, qui id quod studio & diligentia sunt assecuti parum esse

esse ducunt, præ comparatione
rerum, quas ignorant: & tamen
id ipsum, quod didicerat, tanti fa-
ciebat, ut cum Regno commutare
nollet.

Quod autem ille vir sibi lau-
di ducebat, id non nulli vitupe-
rant maximè ex quorum numero
Thraso quidam: sic enim qua-
dam in Epistola Philippus eum
nominat, nec mihi convenientius
nomen, quo eum appellem, venit
in mentem, sic scribit. Legit Phil-
ippus Sophoclem & alios Græ-
cos scriptores, Ergo studio Theo-
logico non multum temporis tri-
buere potuit. Quid ego audio?
Tu igitur qui Sophoclem tan-
to studio non legisti, oratio-
nes

nes Demosthenicas non degustasti,
nec in fontibus Hebraicis inquis
rendis & peruestigandis tam dilia
gens, fuisti melior Theologus es,
quam Philippus? Et quid te pu
det? Erat in illo viro diuinum in
genium, & incredibile indefessumq;
studium. In primâ etate habuerat
fidelissimum præceptorem, à quo
in præceptis Grammatices fideliter
erat institutus, cuius ille in lectio
nibus publicis, ut gratus discipulus
honorificam crebrò faciebat men
tionem. Fuerat ad tempus apud
Capnionem utriusq; & Græcæ &
Hebrææ linguæ peritissimum. Cito
gradum Magisterij consecutus eo
rat. Vocatus VVitebergam, ut in
Academiâ Græcam linguam publica
se præ-

cè profiteretur, studia sæpè ad multã
noctem produxit. Quod cum sine
valetudinis & virium imminutio-
ne fieri non posset: sunt enim no-
cturnæ lucubrationes etiam sine
potatione perniciose. Dux Saxo-
niæ Elector Fridericus monuit
eum ut de diligentia aliquantum
remitteret, & habitâ ratione vale-
tudinis nocturnas lucubrationes
vitaret, ut studiosæ iuventuti diu
superstes esse posset. Valdè liberali-
ter etiam eum inuitavit, ut è cellâ
suâ vinariâ, quotidie vini quantum
vellet peteret. Tu verò Sycophanta
an ullâ in re cum tanto viro es com-
parandus? qui quicquid boni in
tuis scriptis habes, nonne à Domi-
no Philippo didicisti? & tamen
omniū

omnium in te collatorum benefi-
ciorum oblitus, tam impius es in
Præceptorem tuum. Sed iusto do-
lore inflammatus, à proposito abri-
pior, ad institutū igitur me refero.

Habebat ille vir totius anti-
quitatis cognitionem. In lectione
Patrum quam diligenter fuerit
versatus, satis declarat publicum
ipsum, de præcipuis patribus iudi-
cium, quo quid in unoquoque pro-
bet, quid improbet libere ostendit,
et ego in publicis lectionibus
aliquoties ex eo audiui, cum de se
citra omnem iactantium prædi-
casset: Sibi Dei beneficio totius an-
tiquitatis sententiam de omnibus
partibus Christianæ doctrinæ no-
tissimam esse.

Ad

Ad quotidianos labores quos
modo commemoravi, accedebat:
quod in Consistorio frequens cete-
ris aderat: quod ordinis Ecclesiasti-
ci impetrandi gratia peregrè diuer-
sis ex locis aduentantes examina-
bat, quod omnes Intimationes atq;
Orationes ipse conscribebat: quod
in omnibus disputationibus Theolo-
gicis Præsidis munere atq; officio
fungebantur: quod tabellarijs ad-
uentantibus, quorum magnus nu-
merus ad illius ianuam quotidie
stabat, responsa dabat. Quos labo-
res cum esset tenuissima valetudine
sustinere non potuisset nisi Deus
robur & vires ei subministrasset.

Non ego quenquam hoc tempo-
re tali ingenio præditum inveniri
poss.

posse, qui tot tantosq; labores susti-
nere queat: sunt enim passim in A-
cademijs etiam nunc præstantes vi-
ri, qui nervos si intenderent suos,
idem præstare possent, quorum esti-
mationi hac laude Philippi nihil
decedit. Sed hoc constanter nego,
post obitum Philippi in illâ Acade-
miâ ullum fuisse, cui ordinariæ sala-
tem lectiones illius viri, ut de cæ-
teris laboribus nihil dicam, com-
mendari potuissent. Sed quod ille
unus efficere poterat, dum in vita
erat, id quinque inter se partieban-
tur: Doctor enim Eberus Pastor
Ecclesiæ explicationem Evange-
liorum. Doctor VVinssemius Se-
nior Dialecticam, Doctor Peuce-
rus Chronicon, Crucigerus Theolo-
gicam.

gicam lectionem, Esramus ver^o
Rudingerus Philosophiæ moralis
lectionē in se recipiebat. Et quam-
vis tot essent, tamen Doct̃or Pau-
lus Eberus in publicā lectione in-
genuè fatebatur, se omnes collatis
operis vix aut ne vix quidem id
præstare posse, quod unus Philip-
pus incredibili felicitate, ingenijq̃
dexteritate, citra omnem difficul-
tatem, præstare potuisset.

Dixi de laboribus & diligentia
summi viri. Accedo nunc ad id
quod præcipuum est, & solidam
veramq̃ laudem meretur. Verè ille
vir templum erat Spiritus sancti;
Vas misericordiæ & organum sa-
lutare Ecclesiæ. Cum prius hora
octauā antemeridianā docuisset,
paula

paulò ante meum aduentum horam
prorogauerat, & in nouam contu-
lerat, nullam aliam ob causam,
quam ut ipse & studiosi, eò com-
modius precationi vacare possent:
est enim tempus matutinum preca-
tioni aptissimum.

Dominicis Festisq; diebus publicis
congressibus semper intererat,
in quibus tanto mentis ardore
Deum inuocabat, ut nos adolescen-
tes non sine magna admiratione
eum aspiceremus, nostri torpo-
ris vehementer nos pœniteret, &
ad seriam inuocationem incitarem-
mur.

Non semel atq; iterum in an-
no, sed sæpissimè, mense Domi-
ni, unà cum alijs participabat,
decla-

declarans ea re, se non tantum
societate, verumetiam confessio-
ne huic cœtui coniunctum esse,
neque ego, ne tenuissima quidem
suspensione unquam potui assequi,
illum dissentire ab ea doctrina,
quam ministri Ecclesiæ publicè
profitebantur.

Hoc saltem nos monebat, ne de
modo disputaremus, cuius viri
autoritas si valeret, iam pridem
via ad concordiam strata esset,
quam iniri & constitui posse pler-
iq; diffidunt: Quo enim spectant
in felices concertationes, nonne in
inquisitione & peruestigatione,
modi, qui tamen inveniri non po-
test, versantur uniuersæ? Vt ve-
rissimè scribit Iurisconsultus &
Theo.

Theologus summus, Doctor Ioachimus à Beust. Deq̄ modo lis est, non habitura modum.

Hanc ipsius pietatem, & in vocatione diligentiam Deus ornabat autoritate, quæ tanta erat, ut eum omnes, sicut aliquẽ de cælo lapsum, venerarentur, atq; ad ipsius nutum & voluntatem omnia agerent. Nullæ tunc inter Dominos Professores erant dissensiones, nullæ emulaciones, sed certatim suum officium faciebant, more apum, quæ strenuè operi incumbunt, fingentes favos, & mella stipantes, neq; inter se mutuò impediētes.

Tam præclari status recordatio quoties subit animum, iucundissima quadã delectatione perfundor.

Vixit superiori ætate paulò ante repurgationem doctrinæ, quæ facta est à Luthero Iohannes Hiltenius Monachus Isenacensis Spiritu Prophetico præditus, qui multa futura prædixit, quibus eventus respondit. Inter prædictiones etiam hæc est: Triginta annos durabit regnum Christi. Hoc vaticinium sæpenumero Dominus Philippus in publicis lectionibus recitabat. Addebat autem: Credo hoc tempus iam præterijisse: nunc enim maiores sunt confusiones. Non reprehendo huius viri iudicium, quin potius vehementer, probo. Ex eo igitur statu, qui tunc erat, superioris temporis, quo vixit Lutherus, felicitas facile æstimari potest.

B

Dixi

Dixi de meo præceptore non quantum debui, sed quantum in hac valetudinis meæ infirmitate potui, & nihil falsi dixi. Quod mecum testari possunt omnes, qui postremis duobus annis ante ipsius obitum docentem audiuerunt, quorum sine dubio multi adhuc vivunt.

Sunt autem due potissimum cause, quæ me mouerunt, ut hæc literis mandarem; una ut crimen à xapisiis effugerem, & Præceptori meo parentarem. Probat Christus Samaritani redeuntis, & gratias agentis gratum animum. Quam tristis verò querimonia, & horribilis pœnæ denunciatio est, cum inquit: Nouem ubi sunt? Pulcherrima

certè

certè Virtus est Gratitude, quæ
constat duabus virtutibus, Veritate
& iusticia: Veritas agnoscit à
quo collatum sit beneficium: Iusticia
obligat se ad mutua officia.
Quid contra mendacio foediùs? quid
iniusticia detestabilius? quibus vic-
cijs se obstringunt omnes, qui ac-
ceptorum beneficiorum immemo-
res par pari referre non student.
Altera causa cõt, ut hæc commemo-
ratio auctoritatem conciliaret do-
ctrinæ quam ego in florentissimo
statu Academiæ à tanto viro ado-
lescens didici. His igitur præmis-
sis tandem aliquando ad rem
ipsam accedamus.

B 2

DE

DE FINE H O-
MINIS.

DE fine, ad quem conditi sumus, sæpè multumq; cogitare debemus. Veterum Philosophorum ea de re discrepantes sunt opiniones.

Epicurus voluptatem summum bonum esse pronunciauit. Intelligit autem per voluptatem *αἰαλγῆσιαν* vacare omni dolore & molestia, cum cor lætatur & nerui suauiter afficiuntur Athenæus libro 12. Capite 24. sententiam Epicuri recitat, verba hæc sunt: Initium & radix omnium bonorum est ventris voluptas Virtus, decus honestas & quæ præterea præclara esse iudicantur, eatenus sunt expetenda, quo

quoad voluptati serviunt, cui si
adversantur, prorsus repudianda,
pecuniae vero maximè sunt expe-
tendæ, quia maximarum volupta-
tum sunt effectrices. Habes Epicu-
ri de Summo bono sententiam, mo-
ribus & communi societati perni-
ciosam proinde etiam Messeni o-
mnes, qui hanc sectam sunt secuti,
ex sua civitate exterminaverunt,
& Romani Lucio Posthumio con-
sule exemplum severitatis in Alci-
um & Philiscum, qui in eadem hæ-
resi fuerunt, statuerunt, eosq; civi-
tate expulerunt.

Academici suum ἐπέχεν retinen-
tes in utramque partem disputa-
runt, & rem tanquam dubium atq;
incertam in medio reliquerunt.

Aristotelis sententia proxime
ad veritatem accedit: in una enim
virtutis actione summum bonum
constituit. Sed errat dupliciter, pri-
mum in definitione quod affirmat
virtutē esse habitum, cum reuera sit
vel impetus diuinus ut in Alexan-
dro Magno, Iulio Cesare & simi-
libus heroicis naturis: nulla enim
magna virtus est sine DEO: vel
σοφία in ijs, in quibus sunt mediocres
virtutes: ut in Aristide, Socrate,
Laelio, Pomponio, Attico, quae eos
ad moderandos impetus flectit: vel
disciplina, hoc est externorū mem-
brorum gubernatio congruens cum
Lege Dei, quam Diuus Paulus er-
ruditē nominat literam: quia est
velut litera illita cerebro, nec est
ardens

ardens motus intuens Deum, nec
vita & leticia in corde, & similis
est folijs ficus, quibus primi paren-
tes post lapsum externam nudita-
tatem tegere conabantur. Deinde
errat in fine: quia virtutis actio-
nem non refert ad gloriam Dei.
Sola doctrina Ecclesie summum bo-
num & verum finē, ad quem homo
conditus est commonstrat videlicet
Deum ipsum communicantem se
hominibus: cum enim omne bonum
sit communicatiuū sui, Deus qui est
summum bonum hominem condidit
ad imaginem suam, eique sua sum-
ma bona sapientiam, iustitiam li-
bertatem electionis in voluntate,
vitam & leticiam eternam com-
municauit, ut vicissim ab eo agnosca-

sceretur, & honore afficeretur Ad
hunc finem initio conditus & post-
ea per Filium redemptus est homo:
monstrat hunc finem Lex Dei tan-
quam Thesaurum in loco præcelso
atque edito reconditum: viam au-
tem, qua ad eum perueniri possit,
non commonstrat, Doctrina Evan-
gelyi utrunque præstat: non enim
tantum de summo bono conciona-
tur. Verum etiam modum & ratio-
nem inueniendi, nobis præscribit,
ut sequentia testimonia luculenter
demonstrant.

Ego sum, inquit Christus, via
veritas & vita, nemo venit ad pa-
trem nisi per me.

Et Iohannis 17. Hæc est vita
æterna, ut agnoscant te solum ve-

rūm

rūm Deum & quem misisti Iesum
Christum. Et : Deus erit omnia
in omnibus. Hunc igitur finem no-
bis proponamus, præscripta in E^v-
angelio media studiosè persequa-
mur, & posthabitis rebus omnibus
hoc agamus, ut hoc summum bonū
consequamur. Sicut Dominus no-
ster Iesus Christus præcipit, cum
inquit : Quærite primum Regnum
Dei, & iusticiam eius, & reliqua
adiicientur vobis. Inuento & con-
stituto Fine hominis, quid à nobis
fieri debeat, ne summum hoc bonum
amittamus, & quo pacto præsens
vita benè beateq; transigenda sit
ea de re Dominus Philippus Me-
lanchthon quinque Regulas nobis tra-
dere solebat : quas ordine deinceps

B s

reci-

recitabimus & breuem explicatio-
nem subiungemus.

PRIMA REGVLA.

1. Timoth. 1. Milita bonam mili-
tiam, retinens Fidem & bonam
conscientiam.

Opponitur dictum Pauli flagi-
ciosa securitati, quam veteres inter
septem peccata mortalia numerâ-
runt, & *anndéar* appellauerunt,
quæ, proh dolor, hoc extremo seculo
regnat, & plurimorum animos,
tanquam veteris occupauit. Per-
inde enim ac si omnis res esset in
vado, & nihil amplius esset peri-
culi, ita plurimi salutis suæ indor-
miunt. Diuus Paulus ut hanc se-
curitatem eximat 1. Corinth. 9. *Vi-*

tam

tam Christianorum confert curso-
ribus, qui in stadio currunt, &
pugilibus cum adversarijs dimi-
cantibus. Sequenti capite pro-
ponit exemplum Israëlitarum, ex
quorum numero duo duntaxat
in terram promissam pervene-
runt, ceteris universis in deserto
prostratis. Hic vero militiae con-
fert. Res enim nobis cum tri-
bus potentissimis hostibus est, cum
Diabolo, carne nostra & mundo,
quibus cum continenter bellum ge-
rimus. Duces belli sunt Filius
Dei Dominus noster Iesus Chris-
tus & Satan, qui continuum
& αἰωνοῦ inter se bellum ge-
runt. Initium dissidij à Diabolo
ortum est, qui in veritate non
B 6 stetit,

stetit, principatum suum non ser-
uauit, domicilium suum reliquit, &
superbè Filium Dei præ se contem-
psit, qui ut Esaias inquit, solium
suum supra stellas ponere, & altissi-
mo par esse voluit, & postea pri-
mos nostros parentes in fraudem
illexit, ut mandatum Dei transgre-
derentur. Quorum scelerum iustis-
simas pœnas dedit: Constrictus e-
nim vinculis tenebrarum ad iudi-
cium magni diei reseruatur. Quam
ob causam flammam odij aduersus
Filium Dei concepit, cui furenter
irascitur, & propter eum horribi-
liter Ecclesiam persequitur. Circuit
is, tanquam Leo rugiens, quærens
quem deuoret.

Exercitatus est: non enim heri

vel

Vel nudiustertius primum cœpit op-
pugnare Ecclesiam, sed ab origine
mundi ad hæc usq; tēpora: Nouit ille
mille artes, & nocendi dolos: scit
quo pacto sanctos oppugnare de-
beat, & quomodo unumquodq; ei
successerit.

Impudens est: semel enim repul-
sus non desperat, sed ad tempus
tanquam in insidijs latet, captans
occasiones, eisq; oblatis strenuè uti-
tur. Et si quando intelligit, se esse
imparem, nec satis firmum ad no-
cendum, alios, se nequiores & no-
centiores Spiritus, sibi adiungit eo-
rumq; opera utitur ut pios euertat.
Tam seuum & exercitatum ho-
stem nos habemus, & tamen nos in-
terim quasi adempto metu omni o-

ciosè in utramq; aurem dormimus.

Accedit hæc miseria, quæ nullis lacrymis satis deplorari potest, quòd per lapsum primorum parentum natura nostra horribiliter corrupta & deprauata, ad omne malum prona & procliuvis est. Ut interim de malis exemplis nihil dicam, quibus multi quasi præcipites à vera via abripiuntur, eòque rediguntur, ut obliti pietatis atque omnis honestatis mala exempla sequantur. Quod enim multorum exemplo fit, id rectè fieri, & quisque etiam sibi impunè licere arbitratur.

Contra tam sæuum versutum atq; exercitatum hostem in tanta nature nostræ inbecillitate tot pos-
sitis

fitis ubiq; laqueis, & pravis exem-
plis regnantibus, nemo persistere
posset, nisi Filius Dei Dominus ex-
ercituum nobis opem ferret. Eius
auxilium cum alibi tum etiam Psal-
mo 34. nobis promittitur: castra
metatur Angelus Domini, id est
Filius Dei, in circuitu timentium,
se, regit nos Spiritu suo sancto, ne
tentationibus Satanae succumbam⁹.
Imò is non tantùm castra castris
iungit, & nobiscum pugnat, sed
Dux militiæ est, cui nomina dedi-
mus, qui Sacramento militiæ nos
obligavit in Baptismo, sub cuius
signis militamus. Freti igitur hoc
duce eiusq; præsentia non demit-
tam⁹ animam, sed fortiter pugne-
mus, sumentes ex armamentario
Dei,

Di, non tantum Φυλακῆς, quibus nos muniamus, verumetiam ἀμωπῆς, quibus hostem ferire, prosternere & fundere queamus.

Crebrò etiam in mentem nobis veniat, quòd non tam nostra quam Filij Dei res agatur: hunc enim præcipuè oppugnat, hunc per nostrum latus petit. Quam enim causam contra nos habet? nulla certè à nobis iniuria affectus est.

Quod autem tantoperè nos persequitur, odio Filij Dei facit, qui etiam promptè & cupidè nobis suppetias feret dummodo auxilium ipsius implorauerimus. Atque hæc de militia sufficiant: sequitur in dicto Pauli:

RE-

RETINENS FI-
DEM.

Quid? num in nostra manu &
potestate est retinere Fidem?
Nemo ut opinor hoc affirmaverit
ut enim Fides non est cuiusuis, &
nemo Iesum potest Dominum vo-
care nisi per Spiritum sanctum, ita
& Fidem nostris viribus retinere
non possumus. Hoc etsi verum est,
tamen voluntas regenerata per
Spiritum sanctum non habet se pu-
rè passive, ut multi impudenter vo-
ciferantur, sed renati ductum Spiritus
sancti sequuntur. Luctantur
cum diffidentia, & Fidei incremen-
tum petunt exemplo Patris Luna-
tici, qui inquit: Credo Domine,
opem

opem fer imbecillitati meae. Dignum est consideratione dictum Christi: A temporibus Iohannis, inquit, Regnum DEI vim patitur, & qui vim faciunt rapiunt illud. Graeca verba haec sunt, ἡ βασιλεία τῶν ἑρηνῶν βιάζεται, καὶ βιάσαι ἀρπάξουσιν αὐτήν. Quae verba ideò recito quia verbum βιάζεται absolutè redditum meliorem sensum, & maiorem consolationem praebet βιάζεται. Regnum Dei vi perfrumpit inuitis portis inferorum, eiusq; incrementum neque à Satana, neque à Tyrannis impediri potest. Ut nostra memoria Doctrina Evangelij longè lateq; propagata est, neq; eius cursus à Pontifice Romano, inquisi-

quisitoribus hereticæ præuinitatis,
tyrannis & persecutoribus impedi-
ri potuit. Et qui vim faciunt, hoc
est, Non ignaui, sed quibus salus
cordi est, qui diffidentie repu-
gnant, sua indignitate non mouen-
tur, & promissioni uniuersali se
includunt, eamq̃ mordicus retinent.
Ducæ enim periculose sunt tenta-
tiones, quibus Fides præcipuè oppu-
gnatur & concutitur: una de in-
dignitate, altera de particularitate.
Indignitati suæ opponunt Gratuitã
Dei misericordiam, particularita-
ti verò promissiones uniuersales,
quas etiam rebus omnibus cor-
poralibus amissis ad se per-
tinere statuunt.

ET

ET BONAM CON-
SCIENTIAM.

Quia sceleribus contra consci-
entiam contristatur Spiritus
sanctus, amittitur gratia, & hoc
modo delinquentes fiunt rei æternæ
Damnationis, nisi resipiscant, suos
lapsus seriò deplorent, & ad mise-
ricordiam Dei in Evangelio pro-
missam confugiant.

II. REGVLA.

FIDES REGATUR
EVANGELIO: BONA
conscientia verò lege Dei.

Valdè utilis & necessaria hæc
est commonefactio: ut enim
non una omnium Fides est, ita di-
uersa

uersa etiam sunt obiecta. Turcæ fi-
dem suam Alcorano, Iudæi vero cir-
cumcisioni, obseruationi Sabbati
& alijs iampridem antiquatis, imo
prorsus sublatis ceremonijs adiun-
gunt. In Regno Pontificio quot
quæso te sunt ordines? Nec tamen
quisquam est in illa ordinum diuer-
sitate & varietate, quin credat se
sui ordinis obseruatione vitam æ-
ternam consecuturum sed vehemen-
ter errant. Vnicum enim idemquæ
verum Fidei obiectum est Christus
in Evangelio nobis propositus:
Non enim in alio salus est, nec aliud
nobis nomen datum est sub cælo, in
quo seruari possimus, nisi per no-
men Domini nostri Iesu Christi.
Huic omnes Prophetæ testimonium
perli-

perhibent, remissionē peccatorū accipere per nomen ipsius omnes, qui credunt in eum. Qui merito Christi innituntur, fundamentum salutis suae in firmissima petra collocarūt, quod portae inferorum euertere non poterunt. Qui verò spreto & contempto Christo, alias consequenda salutis rationes ineunt, horribiles conscientiae cruciatus ferre coguntur, nec unquam mente consistere possunt, sed veri martyres Diaboli sunt, quorum nomina Christus in ore suo habere non vult Psal. 16.

BONA CONSCIEN- TIA VERO LEGE.

Habet etiam haec commune factio usum maximum, ut ex ijs, quae

quæ à nobis dicentur planum fiet.
In regno Pontificio superiori me-
moria quot cumulatae sunt tradita-
tiones? Non loquor nunc de Cere-
monijs ordini atque decoro ser-
vientibus, quibus Ecclesia carere
non potest: debent enim in Eccle-
sia omnia κατὰ τάξιν καὶ εὐχρημόνως
fieri, sed sermo est, de traditioni-
bus humana auctoritate introductis,
quibus opinio meriti necessitatis
& cultus Dei assuitur, ut sunt pere-
grinationes ad loca sancta, prohi-
bitiones certorum ciborum, ieiunia,
recitatio horarum Canonicarum, &
similes: quis enim omnes enumera-
uerit? in quibus colligendis Summi-
stæ sunt occupati, quas pluris fece-
runt, quã opera diuinitus mandata,
quarum

quarum etiam obseruationi tantum
temporis tribuerunt, ut utilioribus
& magis necessarijs studijs vacare
non potuerint, imo quæ fuerunt la-
quei conscientiarum: reperti enim
sunt nonnulli, ut Gerson scribit,
qui cum conscientiam neglectarum,
& prætermissarium traditionum
sustinere non possent, mortem sibi
consciscerent. Hi laquei hac unica
Regula doli soluuntur: Est enim
conscientia syllogismus practicus,
in quo maior propositio non est tra-
ditio humana autoritate præter &
extra verbum Dei introducta, sed
Lex Diuina. Minor propositio est
applicatio rectè vel secus factorum
ad legem Dei quam sequitur vel
læticia in corde, vel dolor pro dis-
uersi-

uersitate actionum. Nititur hæc
Regula firmissimis sacrae Scriptu-
rae testimonijs in præceptis meis
ambulate & Frustra colunt me
mandatis hominum.

Psal. 119.

Lucerna pedibus meis verbum
tuum

Item.

Quæ tibi Deus præcepit illa
sanctè cogita.

Eo dementiæ atq; impietatis
progressi sunt Iudæi, ut Filios ex
se natos præter, imò contra volun-
tatem Dei Idolo Moloch crema-
rent, de quo impio cultu Deus in-
quit: Nunquam venit mihi in men-
tem, nedum præcepi, ut hoc face-
rent.

C

Sit

Sit igitur Lex Dei norma &
Regula omnium actionum. Hæc ea-
nim monstrat discrimen honesto-
rum & turpium, & præscribit,
quid fieri quidue omitti debeat.
In ea igitur, tanquam in speculo
nos contemplemur, vesperi in le-
cto priusquam obdormiscimus, a-
cta diei repetamus animo, & cum
præceptis Decalogi conferamus.
Rectè factis letemur, secus verò
factis ingemiscamus, veniam ad-
missi delicti fiducia Christi Media-
toris petamus, & deinceps in vi-
tandis lapsibus simus cautiores.
Hic verus usus Legis est in rena-
tis, veros cultus, qui Deo placent,
& reliquias peccati monstrare, quas
sancti agnoscunt & seriò deplorant.

III. Re.

III. REGVLA.

Vt quisq; vocatus est ita ambulet, sua sorte contentus.

Loquitur hæc Regula de personarū atq; officiorum distinctione, & monet, ut quisque cogitet, qui sit, nec maiora viribus appetat, & congruit cum dicto: Qui sis esse velis, nihilq; malis. Coram Deo quidem sumus æquales: nec est respectus personarum apud eum: omnes enim natura sumus Filij iræ, & peccato Originis infesti caremus gloria Dei, hoc est Deo lucente in nobis. Non habitā etiam ratione ordinis, status, vel conditionis cuiusquam recipiuntur in gratiam qui resipiscunt, & freti merito

Christi, Dei misericordiam implo-
rant. At in hac vita pares esse non
possumus, nec sine personarum atq;
officiorum distinctione & diversita-
te vitæ societas conservari pot-
est. Civitas enim non ex medico &
medico constat, sed ex medico &
Agricola. Ut in humano corpore,
hac enim similitudine utimur sac-
ra scriptura, diversa sunt mem-
bra, quæ tamen non iisdem fungun-
tur officijs, ita & nos inter nos alij
aliorum sumus membra, & varia
officia & dona habemus. Herodes
Antipas in historia sacra nomina-
tur Tetrarcha non eam ob cau-
sam quod quartam regni par-
tem tenuerit & administrarit, ut
nonnulli existimant; sed quod ha-
buit

buit curiam milites Agricolas &
opifices, quibus Respublicæ benè
constitutæ carere non possunt. Cu-
ria ius iusticiamque administrat:
militibus opus est ad executionem &
defensionem. Ad executionem, ut
fontes & malefici ad supplicia rapi
& dignis suis factis pœnis affici
possint. Ad defensionem, seditiosi
cives in officio contineri, hostes exa-
terni reprimi & bellum illatum de-
fendi possit: est enim ut Plato ve-
rissimè scribit, pax inane nomen in
Rebus publicis: semper enim vel cum
seditiosis & improbis civibus, vel
externis hostibus negocium est.
Agricultura omnes ordines alit eis-
que victum præbet; deniq; quæ vita
futura esset, nisi in civitate essent

Sartores, sutores, pistores, fabri
lignarij & ferrarij, coqui, lanij
sartores & alij opifices? quibus
sublatis nonne communis generis
humani consociatio dissolveretur?
opera certè horum Respublica ca-
rere non potest, Syracides capite
39. expressè scribit. Videt nunc
quisque, in hac personarum gradu-
um & officiorum diversitate ut de
sua vocatione sit certus, ne malis
artibus eam sit adeptus, & ne per-
viam sit intrusus: qui enim licitis
atque ordinarijs medijs neglectis
ad dignitatem aliquam perveniunt,
sunt illi quidem in rebus secundis
& ad voluntatem fluentibus anis-
mo presenti, at in rebus adversis
trepidant, & præ metu, quo se vers-
rant

tant nesciunt. Qui vero medijs or=
dinarijs interuenientibus à DEO
sunt vocati habent, ubi acquiescant
& omnes curas doloresq; deponant.

Additur autem: Vt quisque sua
sorte sit contentus: ò salutare præ=
ceptū non chartis sed intimis pecto=
ribus inscribendum: Quotus enim
quisque est, qui non pertæsus sui
status, maiora appetat? Cæci, cæci
sumus omnes quod boni inest in
nostro statu non videmus, aliena
vero suspicimus atque admiramur.

Fertilior seges est vicino sem=
per in agro.

Theologi Iurisconsultos beatos
iudicant, quod quidam breui tem=
pore emergant, & magnas opes ac=
quirant. Iurisconsulti contra Theo=
logos

logos felices prædicant, quod domi
semper apud suos maneant, nec iti-
neribus crebris, & propemodum
continuis iactentur ac defatigen-
tur.

Optat Ephippia bos piger optat ar-
rare caballus.

Et pauci admodum reperiuntur,
qui sua sorte sint contenti.

Præcipuè verò admiramur eos,
qui amplissimos dignitatis gradus
sunt adepti: Hi enim splendidius
vestiti sunt & lautius victitant
quam alij, cum cibum capiunt: nobi-
les & ingenui pueri stant ad mens-
sam & ministrant: aduentantibus
assurgunt omnes, in publico dece-
dunt de via, & honoris gratia nu-
dant capita, & flectunt genua.

HAG

Hac specie incurrente in oculos
multi in fraudem illiciuntur, ut eos
fortunatos præ cæteris hominibus
putent, multi etiam inuitantur, ut
ad similes honores summo studio
contendant, verum non omne quod
splendet aurum est, & sæpenumero
usu venire solet, ut ad summos in
Republica honores euecti, molestia-
rum, quas secum affert eminentia,
pertæsi, serò sapere incipiant, &
consilium suum vehementer dam-
nent, quod splendidum vitæ genus
multorum inuidiæ expositum, labo-
rum & molestiarum, addo etiam
periculorum plenissimum elegerint,
non absimiles ijs (ut Plutarchus in-
quit) qui cælo sudo atq; sereno ma-
ris tranquillitate decepti, conscen-
dunt,

C §

dunt,

dunt naues, & mare ingrediuntur,
quando vero sunt in medio mari,
sæuâ coortâ tempastate, seró &
frustra respiciunt ad littus, & in-
timis sensibus anguntur, quod scia-
entes prudentesq; tanto periculo se
commiserint.

Ciceroni iuueni sciscitanti ora-
culum: Quo pacto vitam beatam
agere posset, respondit Apollo: Si
ductum tuæ naturæ secutus fue-
ris.

Erat autem Cicero amans phi-
losophiæ in eaq; plurimum studij
atque operæ ab ineunte ætate posu-
erat. At ubi causas agere cœpit, citò
propter eloquentiam cœpit inclares-
cere & summos in Republica hono-
res consecutus est. Cum omnes ho-

noris gradus percurrisset, & interdum
optimè cogitata pessimè caderent in
eòq; loco, qui tranquilissimus vide-
batur, maximæ tempestates exti-
tissent, cœpit eum penitere, quod
spreto salutari consilio Apollinis
à studio philosophico se abduci
passus esset.

Cum, inquit, sim expertus
quam sint inania quæ putavi esse
præclara, cupio cum omnibus Musis
habere rationem. Sic vellem ab initio.

Et alio loco: Incumbamus ad illa
præclara studia, & eo, unde disce-
dere non oportuit, aliquando reuer-
tamur.

Remota igitur specie fallaci, rem
recta ratione nobiscum reputemus,
sacra scripturam in consilium adhi-
bentes,

bentes, quæ in quarto præcepto
distinctionem personarum introdu-
cit, & multis alijs in locis confir-
mat, & seuerissimè mandat, ut
quisque suo loco sit contentus.

Syriacid. 3. cap. Fili mi, libenter
mane in humili statu, nec maiora
viribus concupisce.

Quid autem gratius, quàm scire
suum statum quantumuis humilem
Deo probari? quid periculosius,
quàm rationibus reddendis maiori-
bus esse obnoxium? quod ijs acci-
dit, quibus plus cæteris commissum
est. Accedit, quod in mediocri sta-
tu homines plerunq; moderatiores
sunt, & facilius in officio conti-
nentur, quàm ij qui in omnium re-
rum affluentia viuunt, & cæteris
digni-

dignitate antecellunt. τὸ γὰρ Ἰ-
πέραι, παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τῶ κα-
κῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεταί.

Recitatur historia à Q. Curtio
lib. 4. quam etiam Iustinus lib. 11.
breuiter attingit de Alexandro
Magno, qui cum Sydonem antiquis-
simam urbem maritimam Phœnicie
deditione cepisset, Hephæstioni
permisit, ut, quem ipse vellet, in ea
ciuitate Regem constitueret. Erant
autem apud Hephæstionem iuuenes
Sydonij summo loco nati, quibus
cum ei erat hospitium, ex quorum
numero optimo cuiq; ordine Re-
gnum detulit. Qui ad unum omnes
Regnum delatum accipere nolue-
runt: legibus enim cautum esse, ne
quisquam in ea ciuitate regnaret,

qui ex regia stirpe non esset pro-
gnatus. Quæsiuit igitur Alexander
essent ne adhuc reliqui nonnulli ex
regia stirpe: Negârunt superesse
quenquam, præter unum neglectum
& ad extremam paupertatem re-
ductum. Illum igitur Alexander
inquiri atque adduci iussit. Studio-
sè inquiritur, & tandem in suburbio
invenitur sordidatus in horto ste-
riles herbas evellens. Regia vestis
inijcitur, Rex salutatur, ille pri-
mum se deludi ac derideri pu-
tans, agrè ferens increpavit eos,
monuitq; ut sibi molestiam exhibe-
re desinerent. Adeone inquit vo-
bis idoneus videor, quem tam aper-
te ludatis. At illi nihil moti ipsius
obiurgatione, ut iussi erant inuis-

tum quodammodo, atque reluctante
tem ad Alexandrum Magnum per
duxerunt, qui diu eum contempla
tus, Non repugnat, inquit, corp
ris habitus fame generis. Sed cupio
ex te audire, quo pacto aduersam
fortunam, contemptum & paupertatem
tuleris. Respondit, Abdolominus: u
tinam regiam dignitatem, ad quam
nunc euehor, pari animi equitate
ferre possim. Nihil cum fuerit, nihil
defuit tamen: quotidie enim tantum
labore acquisiui, quantum ad victum
cultumque corporis fuit necessarium.
Mirifice hoc responso Alexander de
lectatus est. Itaque non tantum
ei regnum confirmavit, verum etiam
accessione non exigua amplificauit.
Et certe honesta & sapiens est ora

tio: æquabilem enim in omni fortuna se præbere, nec aduersæ succumbere, neq; secunda præter modum efferri, non mediocris ingenij ac sapientiæ esse iudico.

IV. REGVLA.

FAc officia vocationis tuæ diligenter, nec desere tuam stationem vel impatientia fractus, vel desperatione perturbatus.

Præcipitur sedulitas, quæ alio nomine vocatur Diligentia. Quæ officia suæ vocationis facit, nec aliena ad se non pertinentia curat. Vitia pugnancia cum hac virtute sunt ignavia & πολυπραγµασύνη. De sedulitate loquuntur dicta.

In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Qui

Qui præest, sit diligens. Quisq;
nos Oeconomus Mysteriorum Dei
esse statuat, ab œconomo autem
nihil amplius requiritur, quam ut
sit fidelis.

Ignauiam contra prohibent di-
cta.

Maledictus, qui facit opus Do-
mini negligenter. Vade piger ad
formicam eiusq; morem addisce:
hæc enim in æstate colligit, ut in
hyeme habeat unde victitet, sequè
sustentet.

Dormi sane & quiesce pauli-
sser, complica manus & opprimet
te. paupertas ut armatus, neq; eius
vim poteris sustinere.

Exempla in utranq; partem hi-
storie suppeditant plurima.

De

De Seuero Imperatore scribit
Dion: Quae agenda erant agebat,
nec vulgi sermones & iudicia
morabatur. Alexander Magnus
interrogatus, quo modo tam breui
temporis spacio res tantas gessisset,
& penè totum orbem terrarum do-
muisset, respondit μηδὲν ἀναλαμβάνω
ἴδω.

De Iulio Cesare scribit Luca-
mus.

Nil credens aetum, si quid sus-
peresset agendum.

Baiazethes Turcicus Imperator
dictus est Fulgur caeli propter ce-
leritatem, qua in rebus gerendis
usus est. Ignauiae detestandae ex-
emplum est Sardanapalus, meri-
tò etiam omnium sermone vapu-
lat

lat Honorius Imperator propter
ignauiam: Cum enim Roma à
Gottis oppugnaretur, obsessis
non venit subsidio, quin etiam nun-
cio allato de urbe capta, in tan-
ta clade nugas agere non eru-
buit.

Sed quid opus est exemplis ex
ultima antiquitate petitis, cum hoc
tempore ubiq; sint obvia. Refer
culos ad omnes vitæ status, & in-
dustrios paucissimos, ignauos verò
reperies plurimos.

Πολυπραγμοσύνη vetat Diuus
Paulus cum inquit: In hoc sitis am-
bitiosi, ut propria faciatis.

Et. Probet unusquisque opus suum,
& sic gloriam habebit apud semet-
ipsum & non in alio. Vera
enim

enim gloria est testimonium con-
scientiæ rectè sentientis, & alio-
rum rectè sentientium, multi cum
propria virtute nomen sibi parare
non possint, alia via rem aggre-
diuntur, rectè tradita calumnian-
tur, & sycophanticè contra men-
tem auctoris in alienum sensum des-
torquent, & hoc modo imperitiæ
multitudinis applausum captant.
Talis est Thersites apud Homerum.
Magnum sibi sumit licentiam, &
magna verborum libertate in Aga-
memnonem & reliquos exercitus
duces inuehitur, sed malè multa-
tus ab Ulysse in ordinem cogitur,
admurmurante toto exercitu. In
Republica Attica, fuit Cleon homo
ferox, inquietus, & turbulentus,
verum.

verum timidus, nullius consilij atq;
precij, qui melioribus & sanioris
iudicij viris vehementer aduersatus
est, suisq; clamoribus eo rem deduxit,
ut dux belli contra Lacedaemonios
crearetur, verum postea sua
imperitia exercitum firmissimum
hostibus obiecit, & ipse à Peltasta
quodam interfectus, suae temeritatis
iustas pœnas persolvit; Romæ
Cato, non ille Vticensis, sed qui tem-
pore Lælij & Scipionis vixit, vir
cæteroqui non malus, sed in semel
concepta sententia offirmatior, ni-
misq; durus atq; inhumanus, præter
æquum & bonum. Is igitur ab us-
troq; Lælio & Scipione, qui Comi-
cum adiutarunt, & assiduè una
scripserunt, his verbis perstringi-

tur. Homine imperito nihil quicquam iniustius, qui nihil, nisi quod ipse facit, rectum putat. Exempla huius seculi odiosa sunt, quæ data opera silentio præterea.

Est autem omnis πολυπραγμοσύνη infelix. Quod etiam D. Paulus non obscure significat. Nemo, inquit, patiatur ut ἀλλοτριῶν ἐπισηκοπῆται. Ostendit eos pati, & quidem merito, cur enim finibus suæ vocationis se non continent? cur negocijs ad se non pertinentibus se immiscent? cur laudi bonorum viros rum obtreçant?

Remouentur autem duo vicia, quæ sæpè etiam bonis viris molestiam exhibent, eoq; redigunt, ut sui status & conditionis eos pœniteat.

teat. Ea sunt impatientia & desperatio: Multi enim contemptum ferre non possunt, & mirificè torquentur, cum se pro nihilo putari, suamq; quam in vocatione diligentiam adhibent, sperni intelligunt: In hoc enim misero & exulcerato seculo non pauci reperiuntur, qui sua tantum admirantur, aliena vero, alto supercilio contemnunt, & occultè apud alios in contemptum, quantum in ipsis est, adducunt. Tali iudicia sustinere, & non commoueri valdè difficile est: Perturbat enim calumnia etiam sapientè & frangit robur cordis eius.

Alterum vicium est desperatio. Opponantur autem dicta sacrae scripturae;

Vt

Vt avis deserens nidum suum, ita
est, qui vocationem suam deserit.
Et de sua vocatione desperantem
quis seruabit?

Sit igitur quisq; firmo & excel-
so animo in sua vocatione, nec prius
stationem suam deserat, quam à
summo Imperatore euocetur. Non
laude, neq; vituperio cuiusquam
moueatur. Nec fractus desperatio-
ne sua vocatione se abdicet. Memo-
rabilis est sententia Salomonis, sed
aliquanto obscurior inter mille in-
quit unum virum inueni, at mulie-
rem inter illos non inueni. Tantum
hoc depræhendi, Quod Deus homi-
nem rectum condidit. At illi
multa quæerunt diuer-
ticula.

V. R. E.

V. REGVLA.

Pete & expecta à Deo auxi-
lium, felices succesus, de-
fensionem, & vitam æter-
nam fiducia Mediatoris.
Hæc Regula utiles commo-
nefactiones complecti-
tur quas ordine per-
sequemur.

Prima commonefactio in omni-
bus rebus auxilio diuino opus
est, sine quo omnis labor frustra
suscipitur, & opera posita inanise-
st: omnis enim vocatio etiam minima
superat vires humanas, & sine
auxilio Dei rectè administrari non
potest: Quando enim solus homo
D præest

præest, malorum neq; modus neq;
finis est ullus. Imploremus igitur
auxilium diuinum, memores dicti:
Nisi Dominus edificauerit do-
mum, frustra laborāt, qui edificant
eam. Nisi Dominus custodierit
ciuitatem, frustra vigilant, qui
custodiunt eam. Superuacaneum est
mane surgere, & in multam noctem
vigilare: dilectis enim suis dat
in somno.

Et: Benedictio Domini diuites
facit, citra molestiam. Platonis
celebratur sententia. Qui, inquit,
omnia in se habet posita, quæ ad
benè beatèque viuendum pertinent,
nec ex aliorum secundis aut aduersa-
sis rebus pendet, huic optimè vita
instituta est: nam fiducia sui semper
consistet

consistet. Quod monet, ne ex alie
orum secundis aut adversis rebus
pendeamus, prudenter admonet.
Quod verò dicit: Fiducia sui semper
consistet, nimis arroganter & in-
consideratè dicitur, & cum tota
Scriptura, & quotidiana experi-
entia pugnat: quid enim nos sumus?
aut quid sine auxilio divino præ-
stare possumus? Non sumus ido-
nei ex nobis tanquam ex nobis
cogitare quicquam, sed sufficientia
nostra ex Deo est.

Et Christus inquit. Manete in
me, & ego in vobis, & fructum
multum facietis, quia sine me nihil
potestis facere. Quod etiam Eth-
nici experientia edocti fateri con-
guntur Orate, inquit, Pisistratus

Nestoris filius apud Homerum:
omnes enim indigemus Deo. Sam-
son res magnas gerit, tantisper
dum à Deo adiuuatur, desertus
verò à Deo viuis in potestatem
Philisthæorum venit, vincitur, o-
culis priuatur, & tandem ruina
oppressus, non tamen inultus perit.

Aiacem proficiscentem ad bel-
lum Troianum Pater Telamon
hortatur, ut fortiter pugnet, vi-
ctoriam autem à Deo petat. Salus
tare consilium. At quid ille? quid
respondet patri; Etiam ignaui, in-
quit, Deo adiutore vicere possunt,
Ego vero etiam sine Deo. Siccine
ais Ajax? Vincere vis sine
DEO? Cur igitur temetipsum
non vincis quæ summa est victoria?

CUR

Cur victus in iudicio ab Vlysse præ
dolore incipis furere, & per furo-
rem turpia & nefanda multa facis,
quorum cum furor resedisset, tam
valdè te, pudet, vt vitam acerbam
tibi putes, & ipse tibi mortem con-
sciscas? Timotheus dux Atheni-
ensium res multas præclare gessit.
Idcirco pictores pinxerunt eum in
littore maris dormientem, & For-
tunam interea dum ipse dormit,
trahentem rete; & concludentem
insulas & vrbes, qua pictura signi-
ficare voluerunt, res tantas ab ipso
geri solius Fortune beneficio, citra
omnem ipsius laborem. Hac pictu-
ra offensus cum paulo post præclare
rem gessisset progressus in concio-
nem: Hoc, inquit, ego feci, non For-

tuna, gloriam Fortunæ beneficio partam in se transmouens. Verum arrogantiae pœnas dedit: ex eo enim tempore nihil ei successit. Ferreus est certè, quem hæc testimonia & exempla non commouent. Assidue igitur Deum precemur, ut nobis adsit, laboribus nostris benedicat, cōsilia & actiones nostras regat, & faciat nos vasa misericordiae, & organa, per quæ ipse salutaria multa agat & operetur.

Fuerunt in Republica Attica multi præstantes viri, qui res magnas gesserunt, sed sibi & patriæ exitiosas, De Pericle scribit Thucydides, quod solus Rempublicam Atticam administrârit. Erat inquit Respublica Attica Democratia

verbo,

verbo. Re autem unius viri arbitrio & consilio omnia gerebantur
ἐγίνετο τε λογῶ μὲν δημοκρατία, ἔργῳ
δὲ ὑπὸ τῶ πρώτῳ ἀνδρὸς ἀρχῇ.

Tanta vis dicendi in eo fuit, ut quoties verba ad populum faceret, non loqui, sed fulminare videretur, temerè ferocientibus metum incutere, timidioribus autem animum addere potuit. Is igitur cum sumptus maximos fecisset, & de publica pecunia non parum in publica aedificia insumpsisset, de reddendis rationibus maiorem in modum fuit sollicitus, & putandis rationibus multum temporis tribuit. Dum hoc agit, forte interuenit Alcibiades, cum eo collocuturus non admittitur. Venit secundo, iterū excludia-

D 4 tur,

tur. Quod cum sæpius fieret, stomachans, Quid tandem, inquit, cause est, quod non admittar? Responderunt illum putandis rationibus esse occupatum, ut populo Atheniensi insumptæ pecuniæ rationes reddere posset. Respondit Alcibiades. Næ ille homo stultus est, qui id cogitet. Cur non dat operam, ut omnino reddere rationes non sit necesse. Hac oratione motus Pericles autor fuit belli Peloponnesiaci, quo moto non tantum ocij fuit populo Atheniensi, ut ab eo rationes exigere possent. Attamen hoc bellum Rempublicam Atticam evertit, & toti Græciæ fuit exitiosum.

Excellentis ingenij vir fuit Alcibiades, de quo doctorum iudicia
fue-

fuerunt; Quod Græcia duos Alcibiades ferre non potuerit. Is tamen absentia sua & discessu ab exercitu rem corrumpit, & victoriam Lyfandro non dubiam relinquit.

Taceo alios, qui res magnas quidem gesserunt verum patriæ calamitosas. Quo magis petamus à Deo, ut ipse nos regat Spiritu suo sancto, ut res utiles & Ecclesiæ, & Reipublicæ, & nobismet ipsis geramus.

Alterum in hac Regula est, ut petamus à Deo defensionem: Semper enim fideles Doctores, & gubernatores in maximo periculo versantur, præcipuè verò ij, qui in aliqua eminentia, & gradu dignitatis sunt collocati: hi enim præ alijs

D 5

peri.

periculis sunt expositi, ut in versu
dicitur:

Ima tenent pacem, perfluant
altissima venti.

Petamus igitur à Deo, ut nos
curet, & defendat. Sunt nobis ama-
plissimæ promissiones propositæ,
quibus nos sustentemus: commenda
Deo viam, id est, vocationem tu-
am, & ipse faciet.

Et: Angelis suis mandavit de te,
ut custodiant te in omnibus vis-
tuis.

Et. Turris fortissima Nomen,
hoc est, invocatio Domini, iustus
eò confugiet, & liberabitur.

Et. Iste pauper clamavit ad Do-
minum, & ipse eripuit eum ex om-
nibus malis.

Multa

Multa accidunt pijs in hac vita,
quæ humano consilio sunt in ex-
tricabilia, ex quibus solus Deus
eos liberat. Ego ut de me loquar,
ultra triginta annos fungor meo
officio. Quando vero memoria re-
peto præterita tempora, fateri co-
gor, me ex multis periculis, quæ
mihi sunt intentata, à solo Deo
liberatum esse. Præcipuè vero an-
te aliquot annos, horribiliter op-
pugnatus & in summum discrimen
adductus sum, & certè de me actum
fuisset, nisi me Deus seruasset. Ha-
bet is Regum & principum corda
in sua manu, & quò vult flectit. Is
illustrissimi principis Electoris
Domini Ioachimi Friderici, cuius
memoriam, omnes insequentcs an-

ni excipient, animum flexit, ut me
defenderet. Mitto de me loqui au-
diamus quid Diuus Paulus de se
scribat 2. Cor. 1. Supra modum, in-
quit, grauati eramus, ita etiam,
ut de nostra vita desperaremus,
Adiungit autem rationes conside-
ratione dignissimas, cur ad eum mo-
dum Deus suos affligi sinat. Hoc
inquit nobis accidit, ne in nobis
metipsis spem poneremus, sed in
Deo, qui etiam mortuos viuificat,
& ex tali morte nos liberauit, &
adhuc quotidie liberat. Duas red-
dit rationes Diuus Paulus: una
est, ut de nobis ipsis desperemus, &
in solo Deo spem nostram colloce-
mus. Altera, ut mirandæ libera-
tiones sint testimonia præsentie
Dei

Dei in Ecclesia. Psalmo 107. multa beneficia ordinè commemorantur, non absq̃ causa, sed ut cogitemus de nostris periculis, & ad gratiarum actionem nos exuscitemus: ita enim Psalmum concludit. Quis est, inquit, sapiens & secum hæc expendit: animaduertet enim quot beneficia Deus exhibeat. Exercet hoc modo Deus nostram Fidem, ut crebris liberationibus confirmati, etiam in ipsa morte simus animo præsentis. Deniq̃ hæc Regula nos monet ut quotidie, sine intermissione, freti merito Christi, ab æterno Patre petamus vitam æternam, ut tandem aliquando ex magna iactatione in optatissimum portum salutis æternæ perueniamus, & læ-

riſſimo conſpectu Filij Dei, & om-
nium ſanctorum conſuetudine
perfruamur.

Hæ ſunt quinque illæ Regulae,
quas nobis D. Philippus Melanch-
thon, tradere ſolebat quas breuiter,
quantum per valetudinem licuit,
explicauit.

Ne autem eas quiſquam parui
æſtinet, hæc breuiter addo. Obſer-
uabat D. Philippus Melanchthon
hunc morem, ut in magno auditorio
ad leuam in ſupremo Scamno conſi-
deret, ad dexterã eius ſedebant Co-
mites & Barones. Ad pedes vero è
regione ingenui adoleſcentes nobiles
& præcipuorũ, ex diuerſis ciuitati-
bus hominũ Filij, qui erant ipſi com-
mendati, interrogabat autem non
tantum

tantum Comites & Barones verum,
etiam adolescentes illos ad pedes ipsorum
sedentes. Reliqui studiosi procul
stabant, ut spacium inter ipsos &
Philippum interesset, ne ab eo interro-
gari & examinari possent: Fere-
bat hoc molestè Philippus eosque ob-
iurgabat. Vos, inquit, fugitis examē
sicut Diabolus aquā lustralē. Acci-
debat autem, ut Scholasticus quidā,
qui nuper ex schola triuiali aduene-
rat, moris & consuetudinis D. Phi-
lippi ignarus, aliquāto propius accede-
ret, & in loco illo vacuo, in curta sua
tunica (more Saxonico loquor) &
pileo oblongo consisteret. Hunc igitur
interrogabat. D. Philippus & di-
ctū proponebat, & querebat quæ es-
set constructio. Regula erat: verbū
finitum

nitum sequitur aliquando Nomi-
natiuus, &c. Cum ille vel inscitia,
vel metu percussus nihil responde-
ret, Ego, inquit Philippus, te hor-
tor, ut Regulas Syntaxeos pileo tuo
oblongo inscribas, sicut Iudæi le-
gem Dei fimbrijs vestium inscribe-
re solebant, ut crebrò eas inspicere
possis. At has quinque Regulas,
quas ordine exposui, non hortaba-
tur, ut vel pileo, vel fimbrijs ve-
stium, sed animis nostris inscribe-
remus: Obseruate inquit has quinque
Regulas: nusquam enim uno in loco
eas inuenietis. Ego admonitionis
tanti viri memor, etiam alijs eas
communicare volui.

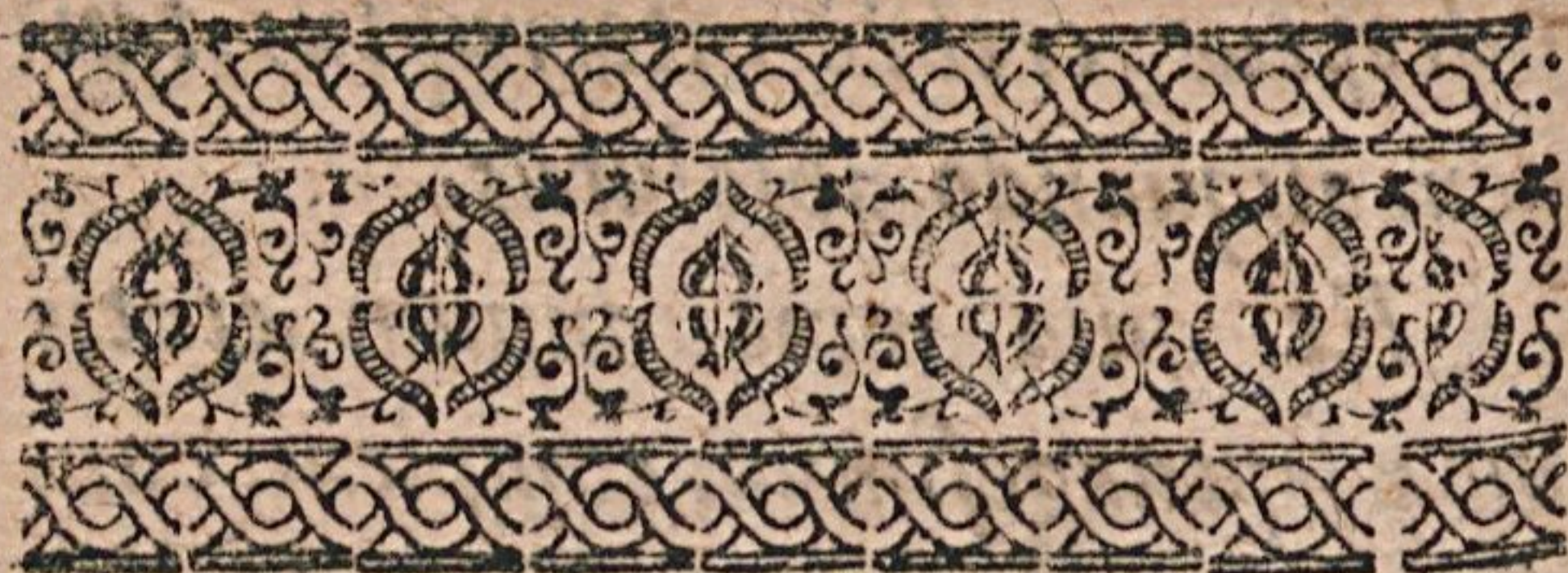
Est autem hic labor, cum à
publicis negocijs vacuus essem à me
susce-

susceptus, crebrò interruptus tan-
dem aliquando absolutus.

Et quia nunc annum ætatis
meæ septuagesimum compleui, cum
Episcopo Turonensi Diuo Marti-
no precor: Domine si adhuc sum
Ecclesiæ tuæ necessarius, non re-
cuso laborem: Fiat volun-
tas tua.

Soli Deo gloria.

MAGDAEBURGI,
Excudebat Ioachimus Boëlius,
ANNO M. DC. XI.

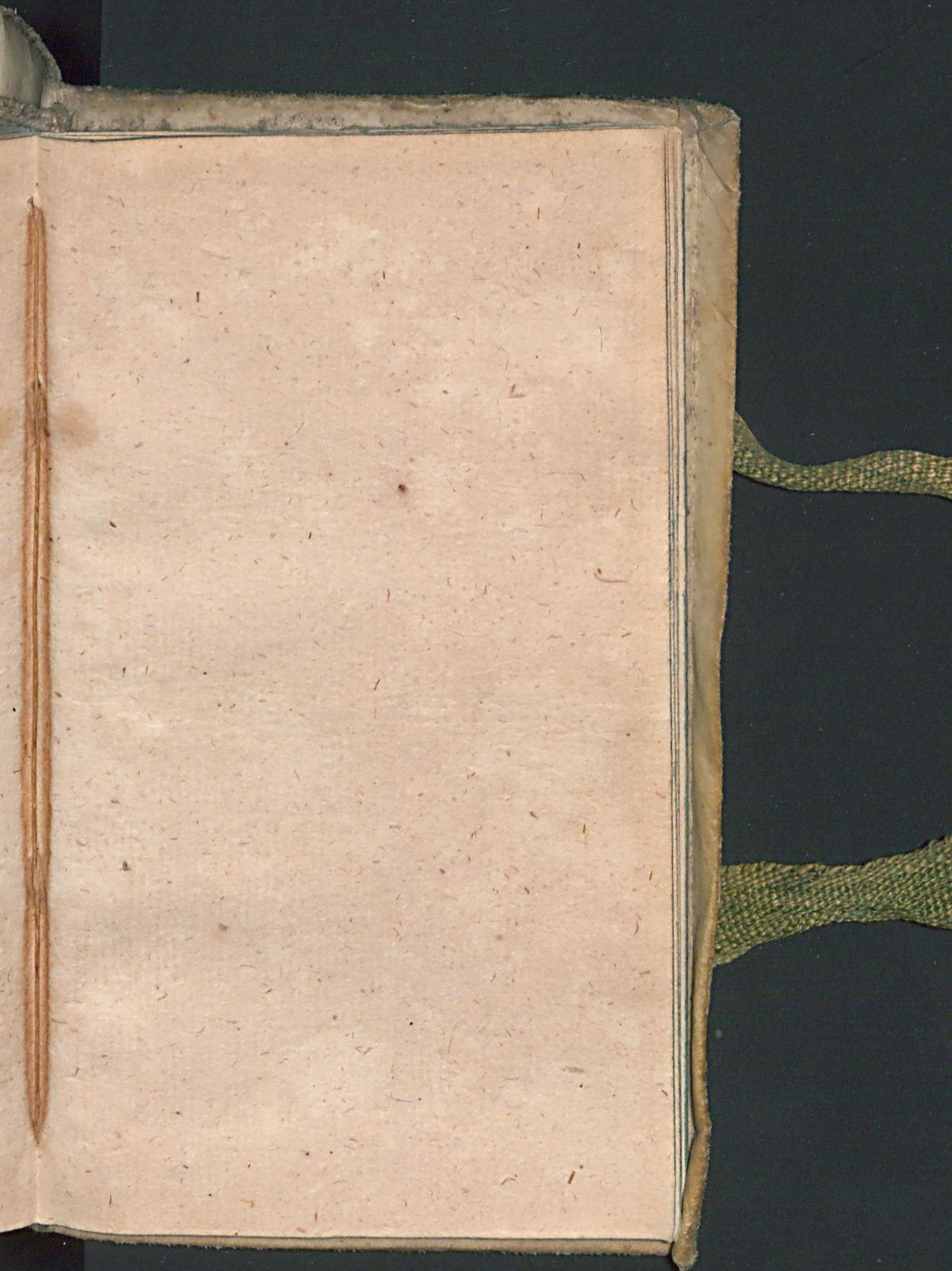

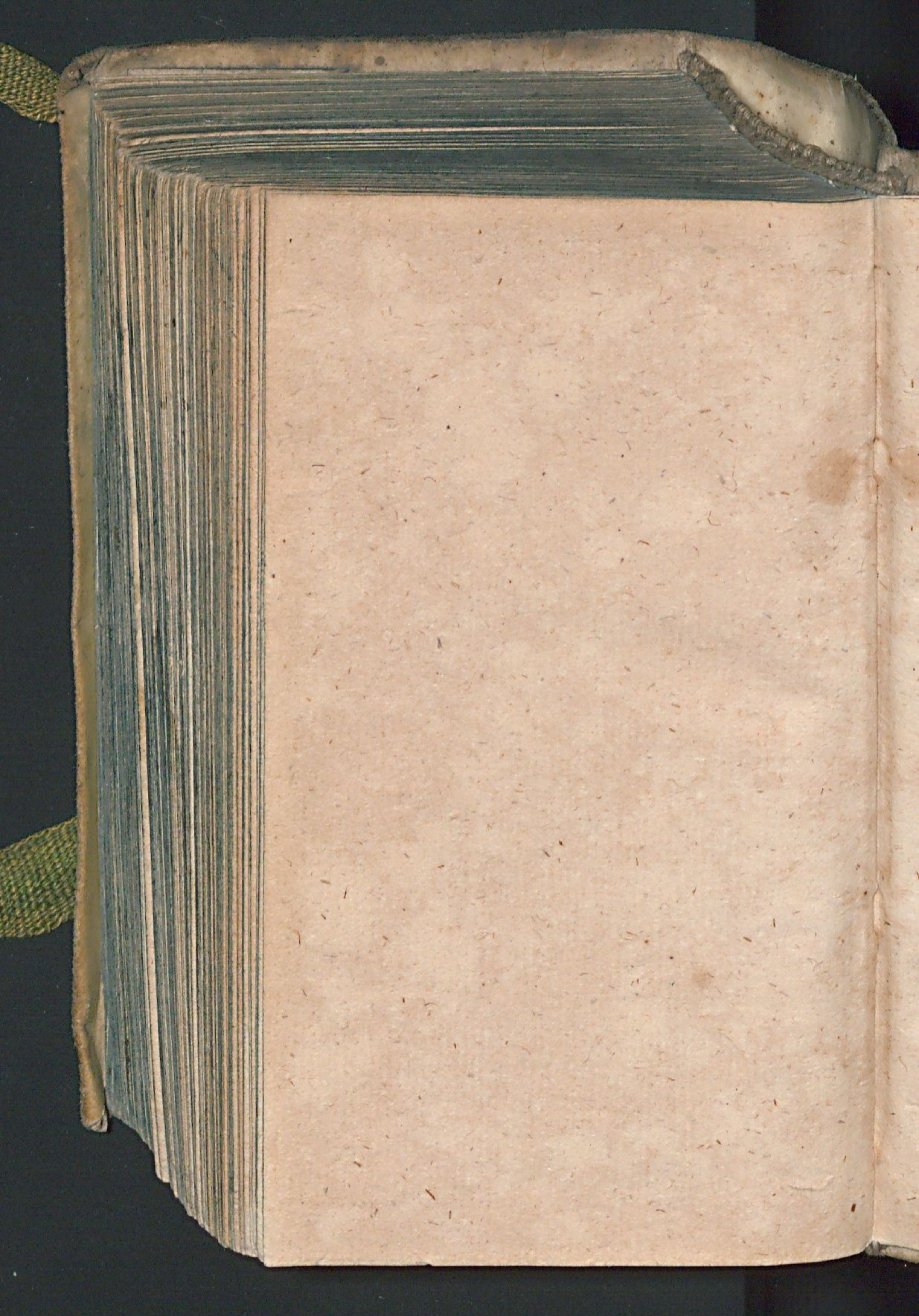

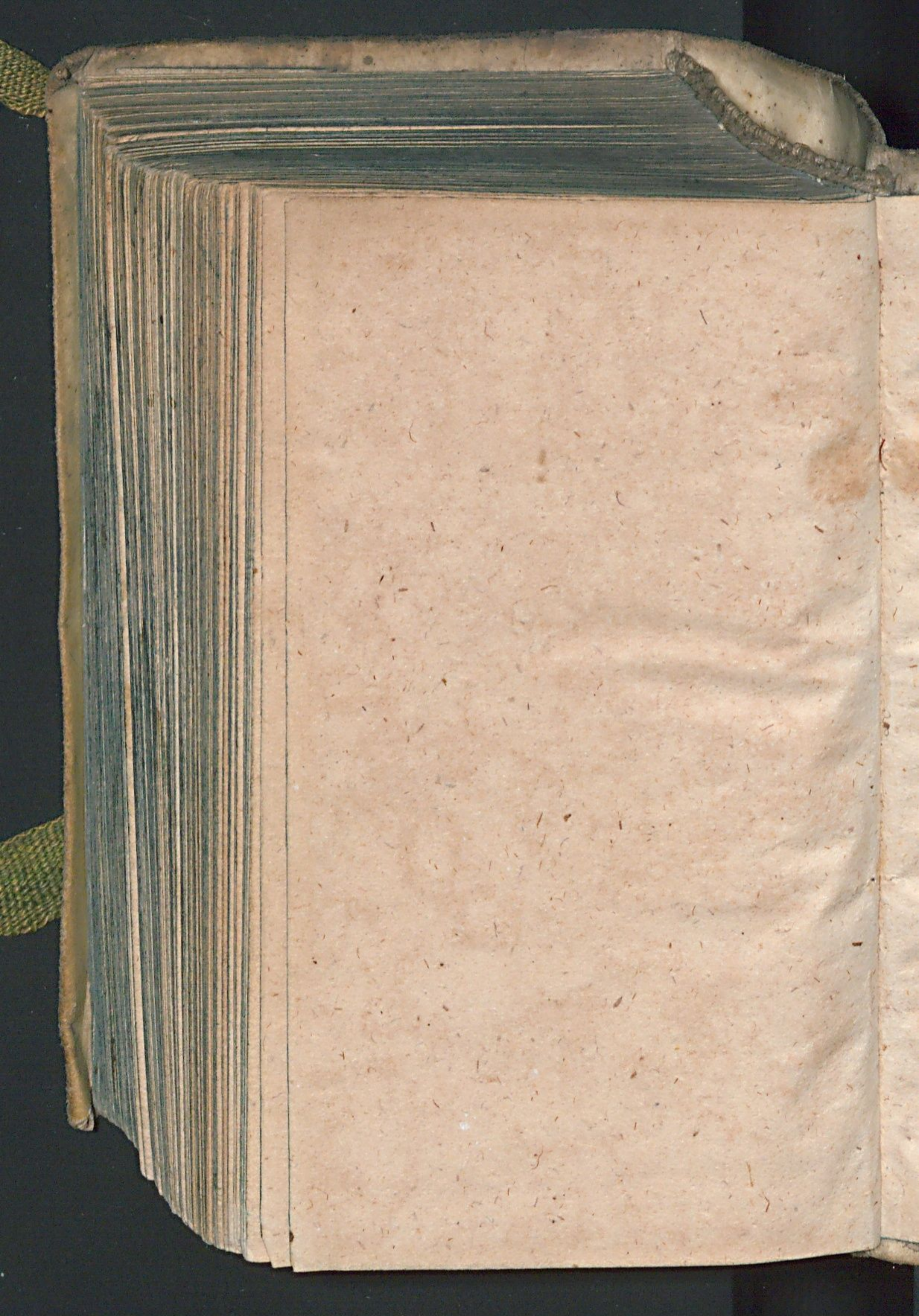

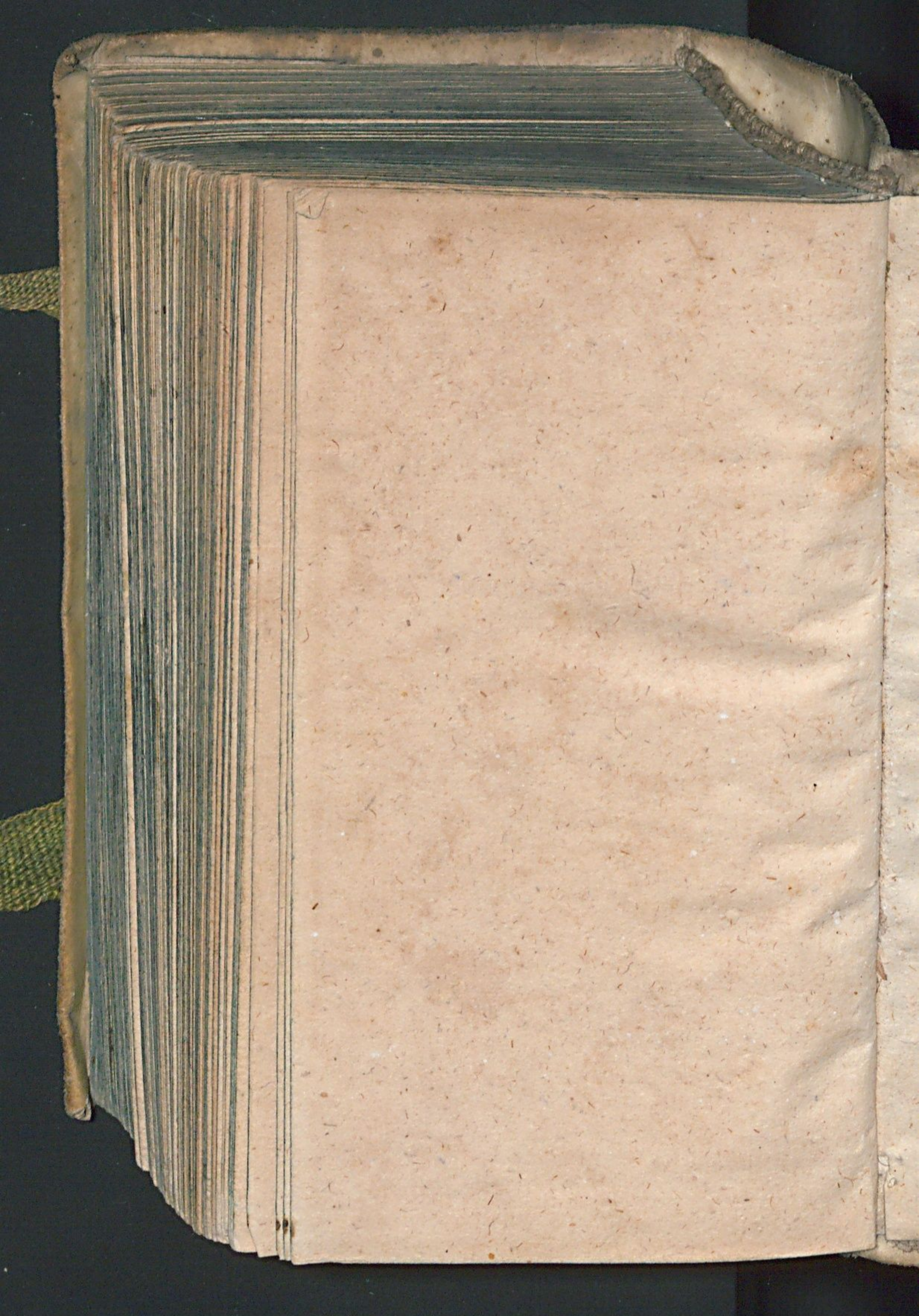

71 A 6753

ULB Halle

005 126 304

3

19

429
Cary

8 Jun 02
8 Jun 99

111

Vimol
73/11
w/11
w/11
w/11

L. 111 L. 111

Inches

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

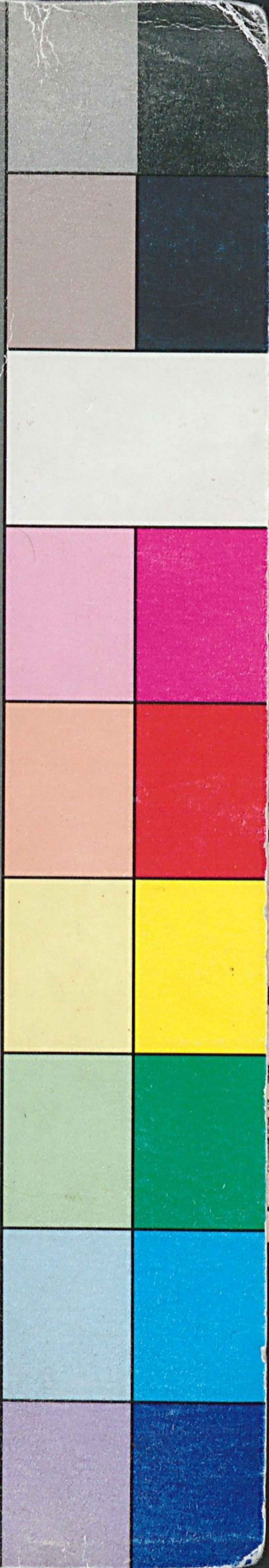
Red

Magenta

White

3/Color

Black

GV LÆ

E JAM OLIM

PHILIPPO ME

CHTHONE CON-

cinnatæ.

em novâ luce collustratæ

A

SABELLO

NITIO ECCLE

in Veteri Marchia

uperattendente.

OC): (OO

GDÆBURGI,

inâ Levini Brauns

NO M. DC. XI.

